

بررسی
مضامین مشترک مثنوی معنوی
و حدیقه سنایی

جلد اول

نویسنده: سرور رباط جزی

سرناسه:	رابط جزى، سرور، ۱۳۵۰ -
عنوان قراردادى:	حقيقه الحقيقه و شريمه الطريقه . شرح
عنوان و نام پديدآور:	مثنوى .شرح بررسى مضامين مشترك مثنوى معنوى و حقيقه سنابى/ نويسنده سرور رابط جزى؛ ناظر مهدى على محمدى . تهران: نزهت، ۱۳۹۲ .
مشخصات نشر:	۲ ج.
مشخصات ظاهرى:	۱۵۰۰۰ ريال: ج. ۱؛ ۱-۸۷-۷۸۷۳-۹۶۴-۹۷۸ :
شابك:	۱۵۰۰۰ ريال: ج. ۲. ۸-۸۸-۷۸۷۳-۹۶۴-۹۷۸
وضعيت فهرست نويسى:	فيا
يادداشت:	ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۲) (فيا).
يادداشت:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع:	سنابى، مجدودبن آدم، ۴۴۷۳ - ۴۵۲۵ق. . حقيقه الحقيقه و شريمه الطريقه -- نقد و تفسير
موضوع:	سنابى، مجدودبن آدم، ۴۴۷۳ - ۴۵۲۵ق. -- نقد و تفسير
موضوع:	مولوى، جلال الدين محمدبن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ق. -- نقد و تفسير
موضوع:	سنابى، مجدودبن آدم، ۴۴۷۳ - ۴۵۲۵ق. -- تائير -- مولوى، جلال الدين محمدبن محمد
موضوع:	مولوى، جلال الدين محمدبن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ق. مثنوى -- نقد و تفسير
موضوع:	شعر فارسى -- قرن ۷ق. -- تاريخ و نقد
موضوع:	شعر فارسى -- قرن ۷ق. -- تاريخ و نقد
شناسه افزوده:	على محمدى، مهدى، ۱۳۵۵ -، ناظر
شناسه افزوده:	سنابى، مجدودبن آدم، ۴۴۷۳ - ۴۵۲۵ق. . حقيقه الحقيقه و شريمه الطريقه . شرح
شناسه افزوده:	مولوى، جلال الدين محمدبن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ق. مثنوى . شرح
رده بندى كنكره:	۱۲۸۲۴۹۴۴PIR / ۱۳۰۴
رده بندى ديويى:	۲۳/۱۵۸
شماره كتابشناسى ملي:	۳۳۶۵۸۷۴

نام كتاب: بررسى مضامين مشترك معنوى و حقيقه سنابى
نويسنده: سرور رابط جزى
طراح جلد: نصيب مهرزاد
صفحه بندى: محمود دوست افزون
ناظر: محمد على محمدى
ناشر: موسسه انتشارات نزهت
شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
چاپ اول: ۱۳۹۲
قيمت: ۱۵۰۰۰ تومان
موسسه فرهنگى هنرى تبليغاتى سايه ماندگار (۴۴۴۸۷۰۲۵)

بنام آن که جان را فکرت آموخت

جز سنایی دگر نگفت کسی
این چنین گوهری نسفت کسی
هست معنیش اندرون حجاب
چون عروسی زمشک بسته نقاب

چکیده

حدیقه سنایی سرآغاز نوعی از شعر است و قصاید او نیز سرآغاز نوعی دیگر و غزل‌هایش نیز حال و هوایی متمایز از غزل‌های قبل از وی دارد.

کمتر شاعری را می‌توان سراغ گرفت که در چندین زمینه شعری «سرآغاز» و دوران ساز به شمار آید. اگر می‌بینیم که جلال‌الدین مولوی با چنان شیفتگی و حرمتی از حکیم غزنوی یاد می‌کند، ادای حق و احیی است در مورد او و به هیچ روی از نوع تعارف‌های مرسوم در میان قدما نیست بلکه به دلیل وفور نمونه‌های برجسته و شاهکارهای بلند و ارجمند می‌باشد.

شباهت‌های شگفتی که میان حدیقه و مثنوی معنوی علی‌رغم اسلوب متفاوت در پرداختن به مسائل می‌توان یافت، این است که هر دو در هرای مشترک تنفس می‌کنند و پسندهای مشترک و شیوه‌های مشترک در وصول به آن بسته‌ها را دنبال می‌کنند.

گشت و گذاری اجمالی در قلمرو گسترده و تماشای چشم انداز وسیع این دو اثر ما را به همسونگری و ژرف‌بینی و احاطه این دو شاعر و عارف بزرگ واقف می‌سازد. پیوستگی و تأثیر مولانا از اندیشه، و آثار سنایی بیش از شاعران دیگر است.

با وجود کتاب‌ها و مقالاتی که درباره شعر و اندیشه سنایی به رشته تحریر درآمده همچنان جای خالی کتبی که کلیات اندیشه سنایی را به گونه‌ای دقیق و مبتنی بر یک تحقیق علمی برای ادب دوستان و دانش‌پژوهان تبیین نماید به وضوح مشاهده می‌شود. این کمبود زمانی بر نگارنده مشخص و نمایان شده که برای امتحان درس حدیقه سنایی نیاز به منبع برای رفع مشکلاتش داشت و دریافت کرد که حق مطلب در مورد سنایی که حدیقه‌اش سرآغاز نوعی از شعر فارسی است و قصایدش نوعی دیگر و غزلهایش دارای حال و هوایی متمایز از غزلهای قبل از وی ادا نشده است و کمتر شاعری را می‌توان سراغ گرفت که در چندین زمینه شعری «سرآغاز» و دوران ساز بشمار آید بی‌دلیل نیست که جلال‌الدین مولوی شیفته اوست و با حرمت از حکیم غزنوی یاد می‌کند و این ادای حق واجب در مورد او به هیچ روی از نوع تعارفهای مرسوم میان قدما نیست بلکه به دلیل وفور نمونه‌های برجسته و شاهکارهای بلند اوست و احساس این کمبود منابع سبب شد تا با ارشاد و راهنمایی‌های استاد گرانمایه و بزرگوار جناب آقای دکتر اکبر شعبانی که حقی بزرگ بر من دارند تصمیم بگیرم موضوع مضامین مشترک حدیقه سنایی و مثنوی معنوی برای پایان نامه خود انتخاب کنم و با عنایت حق و هدایت اساتید محترم که بزرگترین زاد و توشه راه دانشجویان خود هستند بویژه سرکار خانم دکتر پروین دخت مشهور دینی هرچند اندک در شناخت ادب کهنسال و گرانسنگ فارسی ادا نمایم، با اعتراف بر

این حقیقت که ادبیات ما اقیانوس ژرف و کرانه ناپیدایی است. که هر کس به فراخور توان خود از آن پیمانه‌یی برمی‌گیرد و جان عطشناک خویش را شربت زلالی می‌بخشد لازم به یادآوری است که کمبود منابع و گستردگی مطالب چه مایه مشکلات بر سر راه این تحقیق ایجاد می‌کرد و گاه سبب می‌شد تا مثلاً پس از ساعتها جستجو در حدیقه به منظور تطبیق آن با مثنوی ابیاتی اندک بدست آید در حقیقت هر فصل این پایان‌نامه می‌تواند عنوان کتاب مستقلی باشد که باید با دقت و تلاش فراوان گردآوری می‌شد. آنچه اصل کار این تحقیق است بررسی مضامین مشترک این دو اثر بزرگ و سترگ عرفانی و ادبی است مانند قصه‌ها و مضامین مشترک، جایگاه قرآن، عقل و عشق و اخلاق. که بر اساس روش ذیل انجام گردیده است.

ابتدا تمثیلهای مثنوی را به همراه مشابه این تمثیل‌ها در حدیقه استخراج و ذکر می‌کنیم و آنگاه دو تمثیل را از حیث صورت و عنوان مورد بررسی و نقد و نظر قرار می‌دهیم.

پیام و نتیجه مورد تمثیل آن دو را بیان می‌کنیم؛ سپس مآخذ تمثیل و یا اینکه این تمثیل را قبل از سنایی چه کسی در چه کتابی به کار برده است ذکر می‌کنیم.

در بخش‌های بعدی نیز پس از توضیح کامل موضوع مورد نظر موارد مشترک بین سنایی و مولانا بررسی، مصادیق و شاهد مثال‌ها آورده می‌شود. از آن حیث که

اشعار این دو شاعر اغلب در قالب تمثیل بیان شدند برای آشنایی با مفهوم تمثیل و رمز و سمبل در فصل دوم رساله که بمنزله مقدمه بخش بعدی است از دیدگاهها مختلف در ادب فارسی بررسی می‌شود.

از آنجائیکه فرزندان آدم از نقص و کاستی در امان نیستند تنها کرامت و عنایت حضرت حق می‌تواند آنان را به راه راست و درست درآورد. از زبان مولانا از درگاه عظمی هدایت می‌طلبیم:

ای خدا پاک بی‌نیاز و یار	دست گیر و جرم ما را درگذر
گر خطا گفتیم اصلاحش تو کن	مصلحتی تو ای تو سلطان سخن
کیمیا داری که تبدیلش کنی	گرچه جوی خون بود شیرش کنی